

Asia: Veikkauskuponkien ottelulistojen tekijänoikeussuoja

Annettu: 9.4.1996

Jalkapallo-otteluiden ottelujärjestyksen eli pelattaviksi suunnitelluista jalkapallo-otteluista koostuvan listan muodossa tai esittämistavassa ei ilmennyt teostasoon vaadittavaa luovuutta ja omaperäisyyttä. Ottelujärjestys ei siten saanut tekijänoikeussuojaa. Koska lista oli julkaistu ensiksi Englannissa, se ei saanut myöskään tekijänoikeuslain 49 §:n mukaista luettelosuojaa.

Selostus asiasta

Vantaan käräjäoikeus on 15.11.1995 päivätyllä kirjelmällä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa käräjäoikeudessa 14.10.1994 vireille tullessa tekijänoikeutta koskevassa riidassa, jossa on kantajana X Ltd (X) ja vastaajana Oy Y Ab (Y).

Käräjäoikeudessa on pidetty asiaa koskeva valmisteluistunto 19.6.1995. Riidan kohde on selvitetty valmisteluistunnon pöytäkirjan yhteenvedossa ja asiaan liittyvät oikeudelliset argumentit osapuolten kirjelmissä. Edellä mainittu materiaali on lausuntopyynnön liitteenä.

Kantajan näkemys asiasta

Kantaja on vaatinut käräjäoikeutta vahvistamaan, että Y on syyllistynyt tekijänoikeuslain 1 ja 2 §:n vastaiseen tekijänoikeuden loukkaukseen valmistamalla kappaleita Englannin jalkapalloliigojen ottelujärjestyksen sisältävästä ottelulistasta, joka muodostaa tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisen teoksen, ja saattamalla valmistamansa kappaleet luvottomasti yleisön saataviin. Toissijaisena vaatimuksena on sen vahvistaminen, että teolla on loukattu tekijänoikeuslain 49 §:n nojalla valmistajalle kuuluvaa luettelosuojaa. Y:ltä vaaditaan tekijänoikeuslain 57 §:n 1 momentin nojalla myös kohtuullista hyvitystä loukkauksesta.

Y:n järjestämien rahapeliin pelikupongeissa on säännöllisesti otteita englantilaisten jalkapalloliigojen pelijärjestyksistä tai ottelulistoista. Kantajan mukaan ottelujärjestyksen sisältävät ottelulistat muodostavat tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisen teoksen tai ainakin lain 49 §:ssä tarkoitetun luettelon, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Y:llä ei ole mitään lisenssiä liigoilta.

Kantajan mukaan Y on julkaisemassaan teoksessa "Veikkaajan käsikirja" valmistanut tarkan kopion alkuperäisestä englantilaisesta teoksesta. Myös rinnakkainen toiminta, viikoittain julkaistavat veikkauskuponnit, joissa on osia ottelulistoista, loukkaa kantajan oikeutta. Jokainen yksittäinen kuponki ja sitäkin enemmän koko pelikauden aikana julkaistava kuponkien kokonaisuus on kantajan mielestä sen oikeuksia loukkaava. Kantajan mukaan teoksen osan hyväksi käyttäminen rinnastetaan koko teoksen käyttämiseen, ja ainoa laillinen hyväksikäyttö olisi tekijänoikeuslain 14 §:n siteerauslupa. Sen edellytyksenä oleva hyvän tavan mukaisuus ja tarkoituksen edellyttämä

laajuus sulkee kuitenkin pois taloudellisen hyväksikäytön. Y:n menettely on kantajan mukaan erittäin laajaa jatkuen läpi koko pelikauden siten, että kuponkeihin otettavien otteluiden valintaan vaikuttaa koko pelikausi. Siten hyväksikäyttö on kumulatiivista, minkä vuoksi yhtä pelikautta on tarkasteltava kokonaisuutena.

Toissijaisesti kantaja vetoaa tekijänoikeuslain 49 §:n luettelosuojaan. Kantajan mielestä luettelo on julkaistu ensiksi Suomessa lain tarkoittamassa mielessä. Perusteluna on, että englantilaiset lehdet leviävät myös Suomeen muutaman päivän kuluessa, mikä on merkityksetön väliaika, ja jopa 30 päivän väliaikaa voitaisiin pitää kohtuullisena. Vaikka luettelo julkaistaan ensin englantilaisissa lehdissä, luettelon valmistajan julkaisutahto ulottuu myös Suomeen. Siten julkaiseminen tapahtuu samanaikaisesti tai ainakin lähes samanaikaisesti Englannissa ja Suomessa.

Kanteessa selvitetään myös ottelujärjestyksen valmistamista. Listat valmistetaan englantilaisessa yhtiössä jalkapalloliigojen toimeksiannosta. Työtä koordinoi ja siitä vastaa henkilö, "koostaja", ja kaikki ottelujärjestykseen liittyvät tekijänoikeudet luovutetaan toimeksiantajille. Ottelulistojen taloudellisesta hyödyntämisestä vastaa jalkapalloliigojen edustajana skotlantilainen Z Ltd, joka on oikeutettu omissa nimissään tekemään listojen tekijänoikeutta koskevia vaatimuksia. Kantajana olevalla aliedustajalla X:llä puolestaan on oikeus hyödyntää tekijänoikeuksia tietyllä alueella, kuten pohjoismaissa.

Ottelulistojen valmistuttua ne saatetaan Englannissa lehdistön ja kustantajien saataville sekä painettuina että tietokoneella luettavassa muodossa. Listat julkaistaan lisenssimaksua vastaan kokonaan tai osittain lukuisissa kirjoissa ja lehdissä. Lisäksi vedonvälittäjät maksavat liikevaihtoon sidottua lisenssimaksua. Kantajan mukaan ottelulistojen käyttö on poikkeuksetta sidottu lisenssimaksuun vastikkeena tekijänoikeudellisesti suojatun teoksen käytöstä. Vaikka tieto ottelujärjestyksistä on yleisön saatavissa eri lähteistä, kaikki lähteet ovat alkuaan saaneet tietonsa jalkapalloliigalta. Kantajan mukaan kaikki tieto ottelulistoista ja -järjestyksistä voidaan saada kaupallista käyttöä varten laillisesti vain jalkapalloliigalta.

Kantaja on liittänyt kirjalliseen lausumaansa professori M.C:n lausunnon asiassa sekä selvityksen siitä, miten alkuperäinen ottelujärjestys on valmistettu. Kantaja on pyrkinyt selvityksellä osoittamaan, että ottelujärjestyksen laatiminen on monimutkainen ja runsaasti aikaa ja luovaa panosta vaativa prosessi.

Vastaajan näkemys asiasta

Vastaajan mukaan ottelujärjestys ei ole tekijänoikeuslaissa tarkoitettu teos, eivätkä järjestys tai sen sisältämät asiatiedot voi saada minkäänlaista suojaa. Ottelulista, johon on aika- ja aakkosjärjestyksessä listattu jalkapallojoukkueitten nimipareja, ei ole tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu tekijänsä persoonaa ilmentävä itsenäisen luomistyön tulos. Merkitystä ei vastaajan mukaan ole tehdyn työn määrällä, vaan ratkaisevaa on lopputulos ja sen ulkoinen muoto.

Ottelulistakokonaisuus ei ole myöskään tekijänoikeuslain 49 §:n mukainen luettelo. Se sisältää vastaajan mielestä liian vähän tietoja ja on vaatinut liian vähän ammattitaitoa, vaivaa ja aikaa.

Vaikka ottelulistan katsottaisiinkin olevan laissa tarkoitettu luettelo, se ei saisi Suomessa suojaa, koska luettelosuoja on kansallista ja sovellettavissa vain Suomessa ensin julkaistuun luetteloon.

Vastaaja ottaa kantaa myös väitteeseen koko pelikauden muodostamien veikkauskuponkien kokonaisuudesta. Vastaajan mielestä mahdollisen loukkauksen tapahtumista on arvioitava yksittäisen veikkauskupongin kannalta ja vertailu tehtävä ottelulistan ja yksittäisen kupongin välillä. Kupongeissa on kohteina vain joitakin ottelulistan viikottaisista otteluista, eivätkä ottelutiedot läheskään aina vastaa toteutuneita. Ottelulistaa ei myöskään ole kopioitu, vaan ottelut on merkitty veikkauskuponkeihin epäsäännönmukaisessa järjestyksessä. Vastaajan mukaan ottelutiedot on kerätty useista kohteista kuten uutistoimistoista, kirjoista, Englannin lehdistöstä ja BBC:n tekstitelevisiosta ja tarkistettu vielä suoraan Englannista, muun muassa suoraan jalkapalloseuroista. Ottelutietoja on saatu myös suoraan Englannin jalkapalloliigalta. Veikkauskupongit valmistuvat noin viikkoa ennen ottelupäivää, jolloin tarkistetaan pelattavat pelit ja päätetään, mitkä niistä otetaan kuponkiin. Tiedot saadaan kuitenkin tietotoimistoista, eikä alkuperäistä X-listaa tarvita. Vastaaja myöntää, että myös tietotoimistojen tiedot ovat alkuaan peräisin edellä mainitusta listasta, joskin alkuperäisiin tietoihin tulee melko usein muutoksia ennen otteluita.

Vastaaja on lisälausumassaan arvostellut kantajan näkemyksiä ottelujärjestyksen valmistamisesta ja todennut ottelujärjestyksen valmistajan raporttien osoittavan, että listat tehdään vuosikymmeniä käytössä olleiden periaatteiden mukaisesti tietokonetta käyttäen useassa vaiheessa tiukkojen sääntöjen, matematiikan ja muitten mekaanisten periaatteiden mukaisesti ja että toiminnasta siten puuttuu omaperäisyys ja itsenäisyys sekä luova panos.

Vastaaja on liittänyt lisälausumaansa professori G.K:n lausunnon asiassa.

Valmisteluistunnossa tehtyjä täsmennyksiä

Kantaja myöntää, että Y joutuisi vaatimuksen hyväksymisen johdosta tosiasiasa maksamaan ottelutiedoista ja otteluiden käyttämisestä veikkauskohteina. Kantajan mukaan kysymys on tiettyyn valintakriteeriin perustuvista tiedoista (instruktivt urval), jolloin teos voi koostua pelkistä tiedoista.

Valmisteluistunnossa on täsmennetty myös kantoja mahdollisen luettelosuojan edellytyksenä olevaan julkaisemisen kriteeriin. Kantajan mukaan esimerkiksi The Daily Mirror -lehti ilmestyy Suomessa jopa samana tai ainakin seuraavana päivänä, ja kantajan julkaisutahto ulottuu myös Suomessa julkaisemiseen. Fyysisen ilmestymisen ollessa ratkaisevaa julkaiseminen olisi lähes samanaikaista. Julkaiseminen on lisäksi kappalekohtaista.

Vastaajan kanta on, että julkaiseminen tapahtuu Englannissa, kun tiedot toimitetaan tietokoneella luettavassa muodossa lehdille. Kantajan mainitsema lehti julkaistaan Englannissa, jonka jälkeen julkaistua lehteä levitetään muihin maihin.

Kantaja on valmisteluistunnossa toimittanut aineistoksi Ruotsin korkeimman oikeuden tuomion (ns. numeropankkitapaus) ja otteen The Daily Mirror -lehdestä, lisälausuman ja siihen liittyvän A.W:n

lausunnon sekä lausuman vastaajan lisälausuman johdosta. Vastaaja on puolestaan toimittanut lisälausuman ja siihen liittyvän G.K:n lausunnon.

Lausuntopyyntö

Lausuntopyynnössä pyydetään erityisesti ottamaan kantaa seuraaviin pääkysymyksiin (kuhunkin pääkysymykseen liittyy sitä täsmentäviä lisäkysymyksiä, jotka on lyhyesti referoitu seuraavassa):

1. Onko ottelulistakokonaisuus tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos ja minkälatuinen teos se on?

Saavutetaanko teostas? Tuleeko teoksen omaperäisyyden ja itsenäisyyden ilmetä teoksen muodossa ja aineiston esittämistavassa vai aineiston valinnassa, kokoamisessa, järjestämisessä ja muokkaamisessa siten, ettei ns. kaksoisluominen ole mahdollista? Rinnastaminen radio- tai tv-ohjelmistoon tai lukujärjestykseen, joissa kaikissa kirjallinen esittäminen on yksinkertaista mutta aineiston valinta ja järjestäminen työlästä ja luovaa panosta vaativaa; voiko viikko-ohjelma olla teos?

2. Onko ottelulistakokonaisuutta pidettävä tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitettuna luettelona?

Luettelosuoja soveltuminen englantilaiseen luetteloon? Riittääkö, että luettelo julkaistaan lähes samanaikaisesti Suomessa? Tapahtuuko julkaiseminen Suomessa, jos englantilainen lehti on saatavissa Suomessa, vain onko kyseessä levittäminen? Edellyttääkö Suomessa tapahtuva julkaiseminen erillistä julkaisemista suomalaisessa julkaisussa?

3. Voiko tekijänoikeuden suoja tai luettelosuoja tosiasiaa johtaa siihen, että teoksen tai luettelon sisältämiä tietoja ei voi käyttää ilman maksua?

Onko tällaisten tietojen taloudellinen hyväksikäyttäminen teoksen ns. normaalikäyttöä, josta tulisi maksaa korvaus, vai onko katsottava, että itse tiedot ovat vapaasti käytettävissä eikä asiaan vaikuta se, että ne on saatavissa vain tietystä lähteestä, kuten tässä tapauksessa kantajan listoista? Onko Suomen liittyminen EU:hun vaikuttanut tämän kysymyksen tekijänoikeudelliseen arviointiin?

4. Muodostaako Y:n menettely tekijänoikeuden tai luettelosuoja loukkauksen?

Vaikuttaako asiaan se, että tiedot joskus muuttuvat ja niitä joudutaan tarkistamaan? Onko sillä merkitystä, kuinka suuren osan kulloisistakin veikkauskohteista X:n listoista peräisin olevat ottelut muodostavat (Veikkaajan käsikirja ja veikkauskuponit erikseen)? Onko kuponkeja tarkasteltava yksittäisinä vai pelikauden aikana julkaistavien kuponkien kokonaisuutena?

Lausuntopyynnössä viitataan lisäksi asianosaisten esittämiin kysymyksenasetteluihin. Kantajan puolesta on lisäksi esitetty toivomus asianosaisten suullisesta kuulemisesta neuvostossa.

Lausuntopyynnön liitteinä ovat seuraavat asiakirjat: 1) haastehakemus liitteineen, 2) kirjallinen vastaus, 3) lausumapyyntö sekä kantajan lausuma liitteineen, Veikkaajan käsikirja 1994—95, 4) lausumapyyntö vastaajalle sekä vastaajan kirjallinen lausuma ja siihen liitetty asiantuntijalausunto, 5) kantajan valmisteluistunnossa antamat Ruotsin korkeimman oikeuden tuomio ja ote The Daily Mirror -lehdestä, kantajan lisälausuma ja siihen liitetty A.W:n lausunto, vastaajan lisälausuma ja siihen liitetty G.K:n lausunto sekä kantajan lausuma vastaajan lisälausuman johdosta, 6) vastaajan toimittamat veikkauskuponit pelikaudelta 1994—95.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntonaan seuraavan. Tekijänoikeusneuvosto ei ole katsonut tarpeelliseksi järjestää asianosaisten suullista kuulemistä neuvostossa.

Yleistä

Tekijänoikeussuoja

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Kirjallisina teoksina voivat suojaa saada sekä kaunokirjalliset että selittävät kirjalliset esitykset. Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote yltää niin sanottuun teostasoon. Tekijänoikeuslaissa ei määritellä sitä, millaisia ominaisuuksia tuotteelta edellytetään teostasovaatimuksen täyttymiseksi, vaan ratkaisu on tehtävä tapauskohtaisesti. Teostasoon saavuttaminen edellyttää, että teos on itsenäinen ja omaperäinen. Teostasovaatimuksen katsotaan yleensä täytyvän, jos kenenkään muun kuin tekijän ei voitaisi olettaa itsenäisesti työhön ryhtyessään päätyvän muodoltaan samanlaiseen lopputulokseen. Tekijänoikeussuojaa saa myös sellainen teoksen osa, joka on itsenäinen ja omaperäinen.

Ehdotuksessa laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin (komiteanmietintö 1953:5, s. 44) on todettu, että "tekijänoikeus tulee kysymykseen vain itsenäisiin ja alkuperäisiin luomuksiin nähden. --- täytyy ratkaisun riippua olosuhteiden harkinnasta kussakin yksityisessä tapauksessa, ottaen huomioon, että luomuksen ehdottomasti tulee olla uusi ja omaperäinen."

Tekijänoikeuskomitean V mietinnössä (komiteanmietintö 1990:31, s. 25) on teoksen katsottu olevan tekijänoikeudella suojattu, "jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan ilmaisun omaperäisenä tuloksena". Teostasovaatimuksen arvioinnissa on tukeuduttu myös kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen (SopS 79/86) vakiintuneeseen tulkintaan, jonka mukaan teosten täytyy olla originaalisia siinä mielessä, että ne omaavat luovuutta eli ovat henkisiä luomuksia ja että originaalisuus erottaa alkuperäisen teoksen kopiosta.

Ensiksi mainitussa komiteanmietinnössä teostasosta puhuttaessa on käytetty rinnan ilmaisuja "itsenäinen ja alkuperäinen" sekä "uusi ja omaperäinen". Oikeuskirjallisuudessa Pirkko-Liisa

Haarmann on todennut, että tekijänoikeussuojaa ei ole katsottu olevan syytä antaa sellaiselle tuotteelle, joka on syntynyt joko täysin mekaanisen työskentelyn tuloksena tai kopioimalla olemassa olevia tuotteita (Haarmann: Tekijänoikeus, lähioikeudet ja oikeus valokuvaan, 1992, s. 53). Toisaalta on katsottu, että tekijänoikeussuojaa saavan teoksen on ilmennettävä tekijänsä persoonallisuutta. Sillä seikalla, että lopputuloksen aikaan saaminen on vaatinut paljon työtä ja taitoa, ei ole vaikutusta teostasoarviointiin. Esimerkiksi pelkkää tietoa sisältävän aineiston valinta ja järjestäminen, vaikkakin se olisi työlästä ja luovaa panosta vaativaa, ei sinänsä tee tuotteesta tekijänoikeudella suojattua kirjallista teosta. Kirjallisen teoksen teostason arvioinnissa olennaista on lopputulos ja sen ulkoinen muoto, ei lopputuloksen vaatima työmäärä tai sen taiteellinen arvo.

Tekijänoikeuden peruseriaatteisiin kuuluu, että tekijän teokselleen saaman suojan sisältö määräytyy sen maan lainsäädännön mukaan, jossa suojaa vaaditaan. Bernin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan nojalla tekijöille tulee antaa kussakin liittomaassa sen maan lainsäädännön mukaiset oikeudet sekä yleissopimuksessa erityisesti myönnettyt oikeudet. Teostason arvioimisen yhtenäistämistä ei sopimuksessa ole sovittu. Suomessa teostason saavuttamiseksi tarvittavan omaperäisyyden asteen on katsottu määräytyvän ennen kaikkea maamme oikeuskäytännön ja toisaalta kansainvälisen tradition pohjalta. Sillä seikalla, että jonkin tuotteen on katsottu teoksena saavan tekijänoikeussuojaa jossakin maassa, ei ole välitöntä vaikutusta Suomen tekijänoikeuslain soveltamiseen ja sen mukaisen teostason arviointiin. Tekijänoikeussuojan saamisen edellytyksenä ei ole niin sanottu objektiivisen uutuuden vaatimus, vaan suojan saamiseksi riittää, että teos on tekijälleen subjektiivisesti uusi. Periaatteessa on siis mahdollista, että kaksi tekijää luo toisistaan tietämättä samanlaisen teoksen. Tällainen tilanne voi syntyä helposti esimerkiksi käyttötaiteen tuotteiden kohdalla, jossa tuotteen muoto määräytyy pitkälti sen käyttötarkoituksen ja sisällön mukaan. Tällöin tuotteiden identtisten yksityiskohtien määrä saattaa olla ratkaiseva tekijä määriteltäessä, onko toinen tuote toisen kopio.

Teostasovaatimus vaihtelee eri teoslajeissa. Perinteisesti on katsottu, että kirjallisen teoksen teostasovaatimus ei ole kovin korkea. Tekijänoikeussuojan ulkopuolelle on katsottu jäävän lähinnä lyhyiden uutisten, tavanomaisten ilmoitusten, aikataulujen ja tavaraluetteloiden. Lain valmistelutöissä kirjallisten teosten teostasosta on todettu, että "tavalliset päivänuutiset ja muut sanomalehtitiedot eivät tietenkään ole sellaisia teoksia, ja ne jäävät sen vuoksi tekijänoikeuslainsäädännön varsinaisen piirin ulkopuolelle" (komiteanmietintö 1953:5, s. 56). Teoksen tarkoituksen suhteen ei ole asetettu vaatimuksia, vaan kirjallinen teos voi olla joko kaunokirjallinen tai selittävä.

Tekijänoikeus ei suojaa teoksen ideoita, aiheita, periaatteita, tietosisältöä tai yksittäisiä tietoja, vaan ainoastaan sitä ilmenemismuotoa, johon teos on saatettu.

Teos saatetaan yleisön saataviin joko julkistamalla tai julkaisemalla se. Teos katsotaan tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentin mukaan julkistetuksi, kun se luvallisesti on saatettu yleisön saataviin. Lain 8 §:n 2 momentin mukaan teos katsotaan julkaistuksi, kun sen kappaleita tekijän suostumuksella on saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen. Julkaistu teos on aina myös julkistettu.

Luettelosuoja

Teostason alapuolelle ja siten myös tekijänoikeussuojan ulkopuolelle jäävät kirjalliset tuotteet voivat saada suojaa tekijänoikeuslain 49 §:ssä olevan niin sanotun luettelosuojasäännöksen nojalla. Kyseisen säännöksen mukaan luetteloa, taulukkoa, ohjelmaa ja muuta sellaista työtä, jossa on yhdisteltynä suuri määrä tietoja, ei saa valmistajan suostumuksetta jäljentää, ennen kuin kymmenen vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona työ julkaistiin. Suoja-aika päättyy kuitenkin viimeistään silloin, kun on kulunut viisitoista vuotta siitä vuodesta, jona työ valmistui. Luettelosuojasäännös ei sulje pois myöskään sitä mahdollisuutta, että luettelo, taulukko tms. voisi yleisten edellytysten täytyessä saada myös tekijänoikeussuojaa. Tästä on nimenomainen maininta lain 49 §:n 2 momentissa.

Toisin kuin tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettut teokset, joissa suojataan niissä ilmenevää tekijän luovaa panosta, luetteloita ja taulukoita suojataan lain valmistelutöiden mukaan tuotteina, "joiden aikaansaaminen vaatii tiettyä vaivaa, ammattitaitoa ja pääomaa ja jotka olematta teoksia tekijänoikeudellisessa mielessä kuitenkin ovat niitä lähellä" (komiteanmietintö 1957:5, s. 33). Mietinnössä todetaan lisäksi, että suojaa jäljentämistä vastaan voidaan pitää perusteltuna edellyttäen, että työhön on erikoisella tavalla yhdistelty suuri määrä tietoja.

Esimerkkeinä luettelosuojaa saavista töistä voidaan mainita myyntiluettelot, näyttelyluettelot, osoitekalenterit, aikataulut ja erityiset laskentataulukot edellyttäen, että niissä on yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Suojaa eivät saa yksinkertaisimmat työt kuten paikallisaikataulut, taskukalenterissa olevat yhteenvedot erilaisista tilastoista ja muut vastaavat työt. Lain valmistelutöiden mukaan esimerkiksi "urheilukilpailuohjelmat yms., joissa usein on mm. kilpailijoita ja ennätyksiä koskevia tietoja, ovat taas verrattavissa luetteloihin" (mietintö s. 33).

Luetteloiden suoja on varsinaista tekijänoikeussuojaa suppeampi. Suojan sisältönä on, että luetteloa tai sen olennaista osaa ei saa valmistajan suostumuksetta sellaisenaan jäljentää esimerkiksi kopioimalla luettelon sivuja. Suoja kohdistuu tietojen muodostaman kokonaisuuden kokoonpanoon mutta ei yksittäisiin asiatietoihin, joita voidaan käyttää ja koota esimerkiksi uudeksi luetteloksi. Koska yksittäiset tiedot eivät ole suojattuja, niitä voidaan hankkia myös jo olemassa olevasta luettelosta.

Luettelon valmistajana pidetään sitä juridista tai luonnollista henkilöä, joka taloudellisesti vastaa tuotteen kokoamisesta. Luettelosuoja poikkeakin selvästi varsinaisesta tekijänoikeussuojasta, joka voi syntyä alunperin vain luonnolliselle henkilölle.

Tekijänoikeuslain 49 §:n mukainen luettelosuoja on puhtaasti kansallista suojaa. Lain 64 §:n 7 momentin mukaan 49 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan työhön, joka ensiksi on julkaistu Suomessa. Koska 49 §:ssä tarkoitettuja teostason alapuolelle jääviä tuotteita ei ole mainittu kansainvälisissä tekijänoikeussopimuksissa, muissa maissa ensiksi julkaistuja tuotteita ei tarvitse myöskään sopimusvelvoitteiden perusteella suojata Suomessa.

Korkein oikeus on ottanut kantaa luettelosuojan kansalliseen luonteeseen ratkaisussa KKO 1977 II 62. Kyseisessä putkenosaluetteloja koskeneessa tapauksessa katsottiin, että tekijänoikeuslain 49 §:ää ei voitu soveltaa luetteluun, jota ei ollut ensiksi julkaistu Suomessa.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt luettelosuojaan liittyviä kysymyksiä esimerkiksi lausunnoissa 1989:3, 1990:13, 1991:9, 1992:6, 1993:9, 1994:12, 1994:15, 1994:19, 1995:5, 1995:11 ja 1996:1.

Lausuntopyynnön kohteena oleva ottelujärjestys

Lausuntopyynnön liitteenä olevan kantajan kirjallisen lausuman liite 5 sisältää jalkapallo-otteluiden ottelujärjestyksen kaudelle 1994/95 (The F.A. Carling Premiership / Endsleigh Insurance League Fixtures Season 1994/95). Tekijänoikeusneuvosto katsoo tämän ottelukautta 1994/95 koskevan listan olevan sen tuotteen, josta lausuntoa on pyydetty. Ottelujärjestyksestä ilmenevät ne päivämäärät, jolloin jalkapallo-ottelut on sovittu pelattaviksi. Kunkin ottelupäivän alle on sarjoittain listattu kyseisenä päivänä pelattaviksi sovitut ottelut. Joukkueparit on ilmoitettu joukkuepeleissä tavanomaisesti käytettävällä tavalla: joukkue X v (versus) joukkue Y. Joidenkin joukkueparien perässä on lisäksi ilmoitettu poikkeuksellinen ottelun alkamisaika. Joukkuepareja on luetteluun listattu kaikkiaan noin 2000, ja ottelujen määrä ottelupäivää kohti vaihtelee yhdestä kahteentoista. Viikottaisten otteluiden määrä vaihtelee jopa 46:sta 81:een.

Vastaukset hakijan esittämiin kysymyksiin

Kysymykset toistetaan selvyuden vuoksi.

1. Onko ottelulistakokonaisuus tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu teos ja minkäläatuinen teos se on?

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnön kohteena oleva jalkapallo-otteluiden ottelujärjestys kaudelle 1994/95 on pelattaviksi suunnitelluista jalkapallo-otteluista koostuva lista, jonka muodossa tai esittämistavassa ei ilmene teostasoon vaadittavaa luovuutta ja omaperäisyyttä. Kyseessä on ottelujärjestys, jossa joukkueiden pelijärjestys on esitetty yleisesti joukkuepeleissä käytetyllä vakiintuneella tavalla ja jolle on löydettävissä runsaasti esikuvia. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, ettei joukkueiden järjesteleminen ottelupareiksi tietyille päiville ole sellaista itsenäisyyttä ja omaperäisyyttä osoittavaa aineiston valintaa, kokoamista, järjestämistä tai muokkaamista, että lopputuloksena olisi teostasoon yltävä kirjallinen teos ja että joku toinen ottelujärjestyksen tekemisestä annettujen ohjeiden ja siinä noudatettavien periaatteiden mukaisesti toimiessaan ei voisi päätyä samanlaiseen lopputulokseen. Tekijänoikeusneuvosto katsoo lisäksi, ettei teostasoarviointiin ole vaikutusta sillä, että lopputuloksen aikaan saaminen on vaatinut paljon työtä ja taitoa.

Viitaten kysymyksen yhteydessä esitettyyn lisäkysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että viikottaisten radio- tai televisio-ohjelmien muodostama kokonaisuus voi olla teos, jos siinä ilmenee teostasoon vaadittava itsenäisyys ja omaperäisyys.

2. Onko ottelulistakokonaisuutta pidettävä tekijänoikeuslain 49 §:ssä tarkoitettuna luettelona?

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnön kohteena olevassa jalkapallo-otteluiden ottelujärjestyksessä kaudelle 1994/95 on tekijänoikeuslain 49 §:ssä mainitulla tavalla yhdisteltynä suuri määrä tietoja. Kyseessä on myös lain valmistelutöiden määrittelyn mukainen tuote, jonka aikaansaaminen vaatii tiettyä vaivaa, ammattitaitoa ja pääomaa ja joka olematta teos tekijänoikeudellisessa mielessä kuitenkin on sitä lähellä. Tuotteessa toteutuu myös valmistelutöissä esitetty vaatimus, että siihen on erikoisella tavalla yhdistelty suuri määrä tietoja.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 64 §:n 7 momentin mukaan 49 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan työhön, joka ensiksi on julkaistu Suomessa. Koska 49 §:ssä tarkoitettuja teostason alapuolelle jääviä tuotteita ei ole mainittu kansainvälisissä tekijänoikeussopimuksissa, muissa maissa ensiksi julkaistuja tuotteita ei tarvitse myöskään sopimusvelvoitteiden perusteella suojata Suomessa. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että kun Englannissa julkaistu lehti tuodaan Suomeen ja levitetään täällä, kyseessä ei ole Suomessa julkaiseminen vaan Englannissa julkaistun lehden kappaleen levittäminen Suomessa.

Tekijänoikeutta koskevien tekijänoikeuslain säännösten soveltamissäännöksessä (63 §:n 1 momentin 2 kohta) on rinnastettu ensiksi Suomessa tapahtuva julkaiseminen sekä ensin toisessa maassa ja sen jälkeen Suomessa 30 päivän kuluessa tapahtuva julkaiseminen. Säännös perustuu Bernin yleissopimuksen 3 artiklan 4 kappaleeseen. Sen sijaan 49 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan tekijänoikeuslain 64 §:n 7 momentin (laki 446/95) sanamuodon mukaan työhön, joka ensiksi on julkaistu Suomessa.

Ennen 1.5.1995 voimaan tullutta 64 §:n kokonaisuutosta (446/95) molemmissa edellä mainituissa säännöksissä oli aiemmassa lainmuutoksessa (648/74) soveltamiskriteeriksi määritelty tekijän kansallisuus, jolloin myös vakinaisen asuinpaikan kyseisessä maassa omaava henkilö rinnastettiin oman maan kansalaiseen. Lainmuutosta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 20/1974 vp, s. 3) on todettu 64 §:n 2 momentissa olleesta 49 §:n soveltamissäännöksestä, että "tämä säännös esitetään muutettavaksi yhdenmukaisesti 63 §:n kanssa". Lainmuutoksen myötä 64 §:n 2 momenttia muutettiin mainittujen kansallisuuskriteereiden mukaiseksi. "Yhdenmukaisesti muuttamisella" ei siten tarkoitettu esimerkiksi sitä, että tekijänoikeussuojan ja luettelosuojan alueellista ulottuvuutta koskevia säännöksiä olisi tullut tulkita samalla tavalla säännösten erilaisesta sanamuodosta huolimatta. Kuten lausunnossa on jo aiemmin todettu, tällaiseen tulkintaan ei velvoita edes Bernin yleissopimus.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnön kohteena oleva luettelo on ensiksi julkaistu Englannissa ja että Englannissa julkaistun luettelon kappale on levitetty yleisön keskuuteen Suomessa. Sen vuoksi lausuntopyynnön kohteena oleva luettelo ei saa tekijänoikeuslain 49 §:n mukaista luettelosuojaa.

3. Voiko tekijänoikeuden suoja tai luettelosuoja tosiasiaa johtaa siihen, että teoksen tai luettelon sisältämiä tietoja ei voi käyttää ilman maksua?

Tekijänoikeudella ei suojata teoksen ideoita, aiheita, periaatteita, tietosisältöä tai yksittäisiä tietoja, vaan ainoastaan sitä ilmenemismuotoa, johon teos on saatettu. Toisin sanoen tekijällä on

yksinoikeus teoksensa tai sen teostasoon ylävän osan hyödyntämiseen. Teoksen ja siihen sisältyvän tiedon rajaa ei ole määritelty tekijänoikeuslaissa, joten viime kädessä tällaisen tilanteen kokonaisharkinta jää tuomioistuimen tehtäväksi.

Tekijänoikeudella suojatun teoksen saama suoja on laajempi kuin luettelosuojalla suojatun luettelon suoja. Teossuoja sisältää tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan, laissa myöhemmin säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Tekijänoikeuslain 49 §:n mukainen luettelosuoja suojaa luetteloa ainoastaan jäljentämistä vastaan.

Siitä huolimatta, että jokin tuote tai sen osa saa tekijänoikeussuojaa tai luettelosuojaa, sitä voidaan käyttää tekijänoikeuslain 2 luvun säännösten nojalla tietyin edellytyksin hyväksi. Esimerkiksi julkistetusta teoksesta ja tekijänoikeuslain 49 §:n 2 momentin viittauksen mukaan myös julkistetusta luettelosta saa lain 12 §:n nojalla valmistaa muutaman kappaleen yksityistä käyttöään varten. Lisäksi julkistetusta teoksesta tai luettelosta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa lain 22 §:n nojalla.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että teokseen tai luetteloon sisältyvät yksittäiset tiedot ovat kaikkien vapaasti käytettävissä. Yksittäistapauksessa on ratkaistava kokonaisharkintaa käyttäen, milloin kyseessä on yksittäinen tieto ja milloin taas tekijänoikeus- tai luettelosuojaa saava tuotteen osa. Kysymyksen tekijänoikeudelliseen arviointiin ei vaikuta, onko tieto saatavissa vain yhdestä tietystä lähteestä. Euroopan unionissa ei ole annettu tätä kysymystä koskevaa lainsäädäntöä.

4 Muodostaako Y:n menettely tekijänoikeuden tai luettelosuojan loukkauksen?

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että lausuntopyynnön kohteena oleva jalkapallo-otteluiden ottelujärjestys kaudelle 1994/95 on pelattaviksi suunnitelluista jalkapallo-otteluista koostuva lista, jonka muodossa tai esittämistavassa ei ilmene teostasoon vaadittavaa luovuutta ja omaperäisyyttä, ja että sen vuoksi ottelujärjestys ei saa tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeusneuvosto katsoo lisäksi, että kyseinen luettelo on ensiksi painettu lehteen ja levitetty Englannissa ja että luettelo siten on julkaistu ensiksi Englannissa. Sen vuoksi luettelo ei saa tekijänoikeuslain 49 §:n mukaista luettelosuojaa.

Edellä mainituista syistä johtuen Y:n menettely ei ole voinut muodostaa tekijänoikeuden tai luettelosuojan loukkausta.

(jaosto)